

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки

**Підрозділ 3.3. Кримінальна відповідальність
(§3.3.3 - 3.3.4)**

Іван САЛІМОНОВ

§ 3.3.3. Проблема. Законодавство, яке регулює діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі - АРМА), містить значну кількість прогалин та корупційних ризиків. Низька результативність процесів передачі в управління АРМА активів для збереження їх економічної вартості, а також процесів запобігання та протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Проект **Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки** пропонує рішення.

ПРОБЛЕМА 1:

Нечіткі процедури визначення управителя активів та перевірки ефективності управління активами, які АРМА передало управителям.

РІШЕННЯ:

- ◆ визначити особливості застосування законодавства про публічні закупівлі до процедур визначення управителя;
- ◆ регламентувати порядок дій АРМА у разі встановлення під час перевірки ефективності управління арештованими активами фактів неналежного управління активами або спроб відчуження активів управителем;
- ◆ запровадити окремі підстави для притягнення працівників АРМА до дисциплінарної відповідальності у разі порушення встановлених порядків щодо управління активами.

ПРОБЛЕМА 2:

Використання розгляду адміністративних та господарських справ щодо переданих в управління АРМА активів для обмеження її спроможності здійснювати визначені законом дії з управління такими активами.

РІШЕННЯ:

Чітко врегулювати, які саме питання можуть розглядатись судами інших юрисдикцій (крім кримінальної), за чиїми заявами, з яких підстав тощо.

ПРОБЛЕМА 3:

Відсутність чіткого врегулювання питання майнового титулу АРМА, а також питання прав і обов'язків АРМА, власника активу, управителя, третіх осіб щодо відповідних активів в управлінні АРМА.

РІШЕННЯ:

Законодавчо визначити усі особливості статусу такого майна, які слід враховувати при широкому колі податкових, цивільних правовідносин тощо.

ПРОБЛЕМА 4:

Не врегульовані чітко питання щодо ініціювання реалізації активів, які передані в управління АРМА.

РІШЕННЯ:

- ◆ провести аналітичне дослідження щодо доцільності подальшого посилення судового контролю за здійсненням АРМА управління арештованими активами;
- ◆ законодавчо регламентувати порядок ініціювання, розгляду та прийняття рішення слідчого судді, суду про можливість реалізації активу, а також порядок оскарження такого рішення в апеляційному порядку.

ПРОБЛЕМА 5:

Відсутність дієвого громадського контролю за діяльністю АРМА та не забезпечення достатнього рівня прозорості при здійсненні управління активами, переданими АРМА.

РІШЕННЯ:

- 1) запровадити в експлуатацію Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні;
- 2) законодавчо передбачити:
 - що Громадська рада при АРМА визначає з числа своїх членів не менше 40% складів дисциплінарної комісії АРМА та конкурсної комісії з добору на вакантні посади в АРМА;
 - повноваження ГР при АРМА щодо здійснення громадського контролю за законністю та прозорістю: визначення управителів активів, визначення ефективності реалізації активів та управління активами, які передані АРМА;
 - повноваження ГР при АРМА щодо надання висновків до щорічного звіту про діяльність АРМА;
 - можливість участі визначених ГР при АРМА осіб (з числа своїх членів) брати участь у проведенні перевірок ефективності управління арештованими активами, переданими в управління;
 - оприлюднення АРМА результатів здійснення перевірок ефективності управління активами, переданими ним управителям.

ПРОБЛЕМА 6:

На рівні закону не запроваджені належні гарантії інституційної незалежності АРМА від зовнішнього впливу.

РІШЕННЯ:

- ◆ удосконалити порядок конкурсного добору Голови АРМА;
- ◆ визначити вичерпний перелік серйозних підстав для дострокового звільнення або припинення повноважень Голови АРМА, а також передбачити можливість його відсторонення лише у порядку, встановленому КПК України;
- ◆ запровадити гарантії незалежності АРМА від втручання або впливу;
- ◆ привести у відповідність до Конституції України процедуру зовнішнього незалежного оцінювання (аудиту) ефективності діяльності АРМА;
- ◆ підвищити рівень посадових окладів службовців АРМА до рівня, необхідного для можливості залучення компетентних та добросовісних працівників.

ПРОБЛЕМА 7:

Не врегульовано взаємодію АРМА, прокурорів та слідчих при плануванні арешту активів, щодо яких планується порушити питання про їх передачу в управління АРМА.

РІШЕННЯ:

- ◆ запровадження обов'язкового планування арешту активу, а також порядку невідкладного інформування АРМА прокурорів про виявлення активів, на які може бути накладено арешт;
- ◆ передбачення можливості передачі в управління АРМА будь-якого активу, на який накладено арешт у кримінальному провадженні та вартість якого перевищує 200 прож. мін. для працездатних осіб;
- ◆ створення передумов для забезпечення обміну інформацією між АРМА та Держфінмоніторингом.

ПРОБЛЕМА 8:

Недостатній рівень ефективності розшуку незаконно здобутих активів за межами України та їх повернення.

РІШЕННЯ:

- ◆ визначення АРМА як компетентного органу в Україні для цілей Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво, а також приєднання АРМА до системи обміну інформацією SIENA;
- ◆ провести аналітичне дослідження щодо визначення доцільності подальшого розширення інструментів міжнародного співробітництва АРМА при здійсненні розшуку, виявлення та повернення активів;
- ◆ актуалізація та затвердження Національної стратегії з повернення активів, а також відповідного плану дій.

ПРОБЛЕМА 9:

Існують перешкоди для співпраці та обміну інформацією між АРМА, Держфінмоніторингу, суб'єктами первинного та державного фінансового моніторингу, а також правоохоронними органами.

РІШЕННЯ:

- ◆ врегулювати у спільному наказі порядок взаємодії між Держфінмоніторингом та АРМА;
- ◆ запровадити електронні захищені системи обміну інформацією між Держфінмоніторингом, суб'єктами первинного фінансового моніторингу, суб'єктами державного фінансового моніторингу, органами, до яких відповідно до закону направляються узагальнені матеріали або додаткові узагальнені матеріали.

ПРОБЛЕМА 10:

Часткове недовиконання деяких рекомендацій FATF.

РІШЕННЯ:

- ◆ законодавче врегулювання, створення та забезпечення функціонування єдиного реєстру рахунків фізичних і юридичних осіб та індивідуальних банківських сейфів відповідно до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС;
- ◆ встановлення, що визнання майна таким, що одержане злочинним шляхом, для цілей ст. 209 КК України здійснюється виходячи з фактичних обставин і не потребує рішення суду, винесеного в Україні чи за її межами, яким встановлено факт вчинення злочину, внаслідок якого одержане це майно, або притягнуто особу до кримінальної відповідальності за вчинення такого злочину;
- ◆ забезпечення проведення національної оцінки ризиків, за результатами якої визначено перелік відповідних заходів.

§ 3.3.4. Проблема. Загальна динаміка розгляду судами справ про корупційні та пов'язані з корупцією кримінальні правопорушення є низькою. Відсутня усталена практика розгляду кримінальних проваджень цієї категорії. Мають місце непоодинокі випадки зловживання учасниками судового процесу процесуальними правами.

Проект **Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки** пропонує наступні рішення.

ПРОБЛЕМА 1:

Зависокі показники перенесення судових засідань ВАКС.

РІШЕННЯ:

- ◆ передбачити у КПК України, що лише відсутність **усіх** захисників одного підозрюваного, обвинуваченого є підставою для відкладення судового розгляду;
- ◆ подальший розвиток інституту заходів забезпечення кримінального провадження;
- ◆ врегулювання питання «зловживання правами» у КПК України та надання слідчим суддям, судам повноважень із постановлення окремих ухвал у разі зловживань процесуальними правами або недотримання обов'язків учасниками кримінальних проваджень.

ПРОБЛЕМА 2:

Необґрунтовано складна процедура виклику громадян України, які знаходяться за кордоном, ускладнює дотримання розумних строків у кримінальному провадженні.

РІШЕННЯ:

Спростити порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні для осіб, які проживають за кордоном і є громадянами України.

ПРОБЛЕМА 3:

Передбачений КПК України обсяг дослідження документів, звуко- та відеозаписів і, відповідно, час, який витрачається судом на його здійснення негативно впливає на дотримання розумних строків кримінальних проваджень

РІШЕННЯ:

Встановити порядок визначення обсягу й послідовності дослідження документів, звуко- та відеозаписів у судовому засіданні.

ПРОБЛЕМА 4:

Значна кількість часу витрачається судами на проголошення повного тексту вироку.

РІШЕННЯ:

Передбачити на постійній основі можливість проголошувати вступну та резолютивну частину вироку із врученням його повного тексту учасникам судового провадження у день проголошення.

ПРОБЛЕМА 5:

На ефективність розгляду справ ВАКС негативно впливає надмірна вимога про те, що кримінальні провадження цим судом у першій інстанції розглядаються колегією в складі трьох суддів.

РІШЕННЯ:

Запровадити одноособовий судовий розгляд кримінальних проваджень у ВАКС як суді першої інстанції (крім кримінальних проваджень щодо особливо тяжких злочинів, які у ВАКС як суді першої інстанції розглядаються колегією у складі трьох суддів).

ПРОБЛЕМА 6:

Ризик надмірного навантаження на суддів ВАКС через значну кількість проваджень, віднесених до його підсудності.

РІШЕННЯ:

Проведення аналізу доцільності подальшого збільшення розміру предмета злочину або завданої ним шкоди для віднесення проваджень до підсудності ВАКС.

ПРОБЛЕМА 6:

У низці випадків, провадження, які віднесені до предметної підсудності Вищого антикорупційного суду, розглядались іншими судами всупереч приписам КПК України.

РІШЕННЯ:

- ◆ передбачити у КПК України, що Апеляційна палата ВАКС здійснює перегляд судових рішень судів першої інстанції в усіх кримінальних провадженнях, віднесених до предметної юрисдикції ВАКС;
- ◆ передбачити у КПК України повноваження ВАКС щодо розгляду питань, пов'язаних із виконанням вироків, ухвалених цим судом.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!